

УДК 378.14:001.891:796.5:338.48

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМОЗНАВСТВА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Обозний В.В., д. пед. н., професор,
завідувач кафедри туризму

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті проаналізовано теоретичне підґрунтя організації науково-дослідної роботи майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах. Здійснено теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки фахівців досліджуваного напрямку. На основі наукового опрацювання педагогічних робіт та специфіки означеної підготовки визначено особливості організації та проведення науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах України. З'ясовано ефективні форми й умови впровадження науково-дослідної роботи в освітньому процесі фахівців із туризмознавства, визначено їх доцільність і важливість для оптимізації процесу набуття студентами необхідних професійних умінь і навичок, розвитку особистих якостей відповідно до їх індивідуальних запитів та потреб вітчизняного й світового туристичних ринків.

Ключові слова: туризм, майбутній фахівець з туризмознавства, професійна підготовка, науково-дослідна робота.

В статье проанализированы теоретические основы организации научно-исследовательской работы будущих специалистов по туризмоведению в высших учебных заведениях. Проведен теоретический анализ особенностей профессиональной подготовки специалистов исследуемого направления. На основе научной проработки педагогических работ и специфики указанной подготовки определены особенности организации и проведения научно-исследовательской работы в высших учебных заведениях Украины. Выявлены эффективные формы и условия внедрения научно-исследовательской работы в образовательном процессе специалистов по туризмоведению, определена их целесообразность и важность для оптимизации процесса получения студентами необходимых профессиональных умений и навыков, развития личных качеств в соответствии с их индивидуальными запросами и потребностями отечественного и мирового туристических рынков.

Ключевые слова: туризм, будущий специалист по туризмоведению, профессиональная подготовка, научно-исследовательская работа.

Oboznyy V.V. ORGANIZATION OF SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITIES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MASTERS IN TOURISM IN HIGHER EDUCATIONAL

The article analyzes the theoretical basis of organization of research activities of future masters in tourism studies in higher educational institutions. Theoretical analysis of the peculiarities of vocational training of the masters of the investigated branch was carried out. On the basis of the scientific study of pedagogical science and the specifics of the specified training, the peculiarities of organization and conducting of research activities in higher educational of Ukraine are determined. The effective forms and conditions for the implementation of research activities in the educational process of tourism masters have been determined, their expediency and importance for optimizing the process of students' acquisition of the necessary professional skills and the development of personal qualities in accordance with their individual needs and needs of the domestic and world tourist markets.

Key words: tourism, professional training, research activities, future masters in tourism studies.

Постановка проблеми. На сьогодні стрімке підвищення попиту світового суспільства на нові туристичні послуги зумовлює підняття вимог до якісної, злагодженої, всебічно збалансованої підготовки конкурентоспроможних фахівців для туристичної індустрії, які володіють системою професійно вагомих знань, умінь, навичок й особистих якостей відповідно до сьогоденних потреб потенційних користувачів туристичних послуг.

У цьому сенсі необхідно зазначити, що, як відзначається в Національній Доктрині розвитку освіти України XXI ст., освіта є основою розвитку особистості, суспільства,

нації, держави; запорукою майбутнього України, визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний, економічний потенціал суспільства; є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [4].

Визначним є те, що пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти обрано такі, як: особистісна орієнтація освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; створення

для громадян рівних можливостей здобуття освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення змісту і форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти й навчання протягом життя; органічне поєднання освіти і науки, розвиток педагогічної та психологічної науки, дистанційної освіти; запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій; створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів; створення ринку освітніх послуг та його науково-методичного забезпечення; інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів [4].

Доцільно також акцентувати, що Європейська Комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя, яка змінила програми професійного та дистанційного навчання, що існували до 2006 р. Під таким навчанням мається на увазі зростання інвестицій у людей і знання, набуття основних навичок, включаючи цифрову освіченість та розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання; мета полягає в тому, щоб забезпечити людей будь-якого віку рівним й відкритим доступом до якісного навчання; це навчання охоплює все цілеспрямоване навчання, формальне чи неформальне, з метою розширення знань, поліпшення навичок і компетентності [5].

Зважаючи на зазначене, вважаємо, що в Україні обов'язково має забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання, набуття основних навичок, самоствердження й самореалізації особистості фахівця з туризмознавства впродовж життя відповідно до його індивідуального запиту, потреб вітчизняного та міжнародного ринків праці.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей організації науково-дослідної роботи майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах.

Основні завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз теоретичного підґрунтя обраної проблеми дослідження.
2. Визначити особливості організації науково-дослідної роботи майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах.
3. Обґрунтувати важливість і необхідність впровадження нових форм і методів науково-дослідної роботи фахівців досліджуваного напрямку.

Виклад основного матеріалу. Значущість і необхідність вивчення шляхів оптимізації процесу підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства до здійснення ефективної професійної діяльності зумовлено тим, що нині туризм є глобальним світовим явищем, динаміка його розвитку вражає: так, ще в 1950 р. кількість туристів у світі налічувала 25000000 осіб, у 1970 р. – 165000000, у 2002 р. цей показник становив 715000000 осіб; за прогнозами, у 2020 р. світова спільнота туристів буде налічувати близько 1,5 мільярдів людей [2]. Слід відзначити також значний вплив туризму на культурну, гуманістичну цінність, особливості свідомості (інтереси, установки, ціннісні орієнтації) людей, залучених до туристичної діяльності. Отже, доцільність і сьогоденність вирішення проблеми якісної професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах України, формування компетентного фахівця відповідно до світових вимог туристичної галузі, не викликає сумніву.

Слід зауважити, що сучасний фахівець із туризму є розробником туристичних маршрутів, формує комплекс послуг для туристів і просуває його, а також забезпечує функціонування турів, створює рекламно-інформаційне підґрунтя, розраховує ціни на тури і передає їх туристичним агентам для подальшої реалізації туристам; взаємодіє з партнерами на вітчизняному туристичному ринку та за кордоном. Як з'ясувала Г.О. Сорокіна, до основних посад фахівців туристичної індустрії належать такі, як: менеджер за напрямком; менеджер із бронювання та продажу; менеджер із маркетингу та реклами; менеджер із зв'язків із громадськістю; менеджер із візового забезпечення; кадровий менеджер [7]. Якщо в цілому туризм зазвичай визначається як досугове проведення часу, що не потребує певних знань і навичок, то культурний туризм передбачає певну підготовку учасників [1, с. 128].

Однією з найбільш затребуваних професій на сьогодні в індустрії відпочинку і розваг є менеджер з туризму – фахівець в галузі туризму, який займається організацією туристичних поїздок клієнтів [6]. Основними завданнями менеджера з туризму є: допомагати туристам обирати країну і путівку, організувати їх повноцінний відпочинок; консультувати клієнтів, оформлювати необхідні документи, страховку, візу, купувати квитки на літак та поїзд, бронювати місця в готелях, вирішувати інші питання клієнтів.

Одним із ключових аспектів розвитку туристичної індустрії, здатним значно збільшувати її економічні та якісні показники, є використання інформаційних технологій. Іс-

неує небагато галузей, в яких збір, обробка, застосування і передача інформації були б настільки важливими для щоденного функціонування, як у туризмі. У межах туризму інформація є центром зв'язку, що сполучає різних виробників туристичних послуг. Саме інформаційні потоки забезпечують зв'язки між виробниками туристичних послуг; вони є не лише потоками даних, а й формою послуг і платежів (інформація про наявність, вартість та якість послуг: ночівля в готелі, оренда автомобіля, комплексні тури та міста в літаках; інформація про платежі та надходження).

Послуга в туризмі не може бути представлена для огляду в пункті продажу як споживчі та виробничі товари. Зазвичай її купують заздалегідь. Тому туризм майже повністю залежить від відображень, описів, способів комунікацій та передачі інформації.

Як стверджує теоретичний аналіз, у сучасному інформаційному суспільстві підвищується значення інформації як товару, що є наслідком загального зростання інформаційних потреб і виразом розвитку галузі інформаційних послуг [8]. За визначенням науковців, інформаційну сферу туризму утворюють такі складові: інформація; користувачі (споживачі) інформації; інформаційні ресурси; постачальники (власники) інформації і ресурсів; інформаційні системи; системи бронювання і продажів; інформаційні процеси; засоби забезпечення інформаційних систем та їх технологій [8]. Зауважимо, що на українському ринку туристичних продуктів спостерігається значний дефіцит якісної туристичної інформації, що негативно позначається на задоволенні зростаючих потреб клієнтів туристичних послуг, що гальмує розвиток вітчизняного туризму.

Зазначимо, що швидкий і динамічний розвиток туристичної галузі вимагає від вищої освіти вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців цього напрямку у вищих навчальних закладах України. Сучасне суспільство потребує поряд із формуванням у майбутнього фахівця системи професійно значущих знань з туризму, розвитку особистісних творчих якостей, здатності ефективно та самостійно застосовувати в практичній туристичній діяльності професійні уміння, знання та навички, вільного й успішного володіння сучасними інформаційними технологіями, здатності до самонавчання, самовдосконалення та безперервної освіти протягом усього життя.

Ключовою ланкою в системі туризму є менеджер, його знання й уміння, особистісні та професійні якості й здатності, до яких на сьогодні висувається все більше

вимог. Оскільки туризм має ринкові форми функціонування, ринок праці потребує професіоналів, вододіючих специфічними технологіями і програмними продуктами, знаннями з просування туристичних послуг, комунікативними уміннями спілкування з клієнтами. Важливим вбачається також креативний, творчий підхід до виконання професійної діяльності в галузі туризму.

Як підтверджує теоретичний аналіз з обраної проблеми, виокремлюють такі домінуючі види професійної діяльності менеджера з туризму, як: формування туристичного продукту (розробка туристичного маршруту, вибір країни, визначення міст і готелів); розробка екскурсійних маршрутів, визначення об'єктів для огляду; вивчення і аналіз туристичної індустрії (готелів та інших закладів розміщення, об'єктів пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного призначення); вивчення та аналіз діяльності конкурентів, які надають туроператорські і турагентські послуги (проведення маркетингу); просування і реалізація туристичного продукту: реклама, участь у спеціалізованих виставках, ярмарках; організація туристичних інформаційних центрів [3].

Необхідно відзначити, що на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти однією з ефективних форм реалізації творчої діяльності студентів є науково-дослідна робота студентів, що набуває все більшого значення і стає важливим компонентом професійної підготовки майбутніх конкурентоспроможних фахівців із туризмознавства. Оволодіння студентами навичками наукового дослідження, самостійного, творчого виконання професійно спрямованих дослідних завдань має важливе значення в підвищенні якості їх професійної підготовки та слугує запорукою їх ефективної майбутньої професійної діяльності в туристичній індустрії.

Підкреслимо, що на сьогодні у вищих навчальних закладах зазвичай застосовуються такі основні види науково-дослідної роботи студентів, як:

- навчальна науково-дослідна, передбачена діючими навчальними планами (курсові, кваліфікаційні, дипломні проекти; навчальна практика та ін.);
- дослідна робота понад ті вимоги, які пред'являються навчальними планами (туристичні проекти; індивідуальні роботи; конкурсні роботи; наукові статті; тези конференцій; предметні гуртки; проблемні гуртки; проблемні студентські лабораторії та ін.).

Зазначимо, що саме другий вид науково-дослідної роботи є найбільш ефективним для розвитку в студентів дослідних та

наукових умінь і навичок, здатностей самостійно виконувати отримані завдання.

Вбачається, що активізація зацікавленості, мотивації студентів до виконання науково-дослідної роботи набуває ефективності за таких умов, як:

- оптимізації організації і планування аудиторної та позааудиторної роботи студентів, а також стимулюючих заходів щодо їх виконання;

- забезпечення належного поєднання обсягів аудиторної та самостійної роботи;

- впровадження в освітній процес певного науково-методичного забезпечення з метою трансформації процесу самостійної роботи студентів у творчу діяльність;

- здійснення постійного контролю за ходом самостійної роботи та реалізацією заходів, що стимулюють і заохочують студентів до її виконання.

Важливими при цьому, на нашу думку, є запровадження в освітній процес вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців з туризмознавства:

- активних форм (індивідуальні заняття; отримання консультацій з виконання завдань курсових і дипломних робіт; отримання консультацій щодо підготовки наукових доповідей, статей, конкурсних робіт; туристичних маршрутів, проектів);

- інтерактивних форм (аналіз і моделювання ділових, професійних ситуацій (кейсів); проектна діяльність; творчі завдання; професійно спрямовані завдання; розробка туристичних проектів; виступ із доповіддю; виступ на конференції; підготовка презентації).

Організація науково-дослідної роботи майбутніх фахівців із туризмознавства має здійснюватися в таких формах, як: участь студентів у роботі наукових проблемних груп із питань туризму; творчому співробітництві з вивчення питань туризму в межах кафедри, факультету, університету, підприємств туристичної галузі; рекламній діяльності в межах кафедри, факультету, університету; міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних заходів; на туристичних підприємствах під час виконання різних видів практик; написанні та публікаціях статей, тез, доповідей, конкурсних робіт; різних видах навчальної аудиторної роботи (лекції, практичні, семінарські заняття) з елементами наукових досліджень (опрацювання різних джерел: нормативних документів, підручників, монографій, наукових статей, довідників; написання й оформлення курсових, кваліфікаційних робіт); індивідуальній роботі з викладачами з визначених питань науково-дослідної роботи; науково-практичних конференціях, наукових се-

мінарах, круглих столах; проведенні наукових досліджень у ході різних видів практик на туристичних підприємствах; самостійна підготовка доповідей, наукових повідомлень, рефератів, презентацій; написання, оформлення, захист курсових, кваліфікаційних, магістерських робіт та проектів.

Передбачається, що завдяки виконанню студентами завдань із науково-дослідної роботи туристичного спрямування можливо досягти:

- активізації самостійної, науково-дослідної роботи, набуття стійкої мотивації до самонавчання, самовдосконалення, самооцінки діяльності; розвиток прагнення до особистісного, професійного вдосконалення;

- розвитку особистісних творчих якостей, здатностей ефективно та самостійно застосовувати у практичній туристичній діяльності професійні уміння, знання та навички;

- формування здатності фахівця з туризмознавства до самонавчання, самовдосконалення та безперервної освіти протягом усього життя.

Висновки. Отже, теоретичний аналіз із проблеми дослідження довів, що в Україні обов'язково має забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання, набуття основних навичок, самоствердження й самореалізації особистості фахівця з туризмознавства впродовж життя відповідно до його індивідуального запиту, потреб вітчизняного та світового туристичних ринків. Визначено, що ефективним засобом формування у фахівців із туризмознавства здатності до самонавчання, самовдосконалення та безперервної освіти протягом усього життя, розвитку особистих творчих якостей, здатності ефективно та самостійно застосовувати в практичній туристичній діяльності професійні уміння, знання та навички, є організація науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України. Перспективи подальших досліджень убачаються в опрацюванні інших аспектів оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьева Т.Н., Илюхина Г.И., Кобелева О.В. Процессы профессиональной адаптации выпускников вузов на рынке труда в сфере обслуживания // Вестник Ассоциации вузов туризма и сервиса. – 2015. – № 1. – С. 69–76.

2. Исследования отношений термина «туризм» и понятия «странствования». Туризм как наука : 17.12.2012. Новости туризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.elentur.com.ua/turizm-kak-nauka/issledovaniya-otnoshenij-termina-turizm-i-ponyatiya-stranstvovaniya/> (дата обращения: 25.08.2017).

3. Кокшарова Н.М. Ключевые компетенции будущего специалиста в области туризма с точки зрения работодателей г. Читы. Наука и образование без границ: матер. III Междунар. науч.-практ. конф. (г. София, 16–27 декабря 2007 г.) / Н.М. Кокшарова. – София : Бял ГРАД-БГ ООД, 2007. – С. 79–85.

4. Национальна Доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Київ: Шкільний світ, 2002. 23 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 07.09.2017).

5. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний

ресурс]. – Режим доступа : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (дата звернення: 15.08.2017).

6. Профгид. Центр профориентации Эльмиры Давыдовой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.profguide.ru/professions/manager_turizm.html (дата обращения: 20.08.2017).

7. Сорокіна Г.О. Теорія і практика формування професійної готовності майбутніх фахівців у галузі туризму до екологічного виховання учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Г.О. Сорокіна ; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ, 2011. – 44 с.

8. Черепанова К., Шанц Е.А. Роль информации в туризме. Психолого-педагогические и медико-биологические проблемы физической культуры, спорта, туризма и олимпизма: инновации и перспективы развития: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (г. Челябинск, 3–5 мая 2011 г.) / К. Черепанова. – Челябинск : Изд. центр ЮУрГУ, 2011. 2 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://conf-v.narod.ru/Cherepan.pdf> (дата обращения: 21.08.2017).

УДК 37.014.6:005.6+37.018.43

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Підгірний О.В., аспірант кафедри дошкільної педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

У статті порушено проблему підготовки майбутніх фахівців у системі заочної вищої професійної освіти. Здійснено аналіз науково-теоретичних засад, на яких може здійснюватися удосконалення і підвищення якості професійної підготовки фахівців в умовах заочного навчання. Зазначено, що заочна форма навчання здатна успішно, хоч і недостатньо швидко, реагувати на: появу нових професій і спеціальностей, що вимагають масової підготовки кадрів; введення нових засобів професійної діяльності; упровадження у виробництво нових технологій освіти; потреби суспільства в перепідготовці кваліфікованих громадян, які стали безробітними у зв'язку зі спадом виробництва в окремих галузях економіки.

Ключові слова: *якість підготовки, заочна форма навчання, майбутні фахівці.*

В статье затронута проблема подготовки будущих специалистов в системе заочного высшего профессионального образования. Осуществлен анализ научно-теоретических основ, благодаря которым может осуществляться совершенствование и повышение качества профессиональной подготовки специалистов в условиях заочного обучения. Отмечено, что заочная форма обучения способна успешно, хотя и недостаточно быстро, реагировать на: появление новых профессий и специальностей, требующих массовой подготовки кадров; введение новых средств профессиональной деятельности; внедрение в производство новых технологий образования; потребности общества в переподготовке квалифицированных граждан, ставших безработными в связи со спадом производства в отдельных отраслях экономики.

Ключевые слова: *качество подготовки, заочная форма обучения, будущие специалисты.*

Pidhirnyi O.V. THE PROBLEM OF QUALITY OF STUDENTS' TRAINING IN THE SYSTEM OF EXTRAMURAL EDUCATION

The article deals with the problem of future specialists' training in the system of extramural higher professional education. The analysis of scientific and theoretical bases of the improvement of professional training quality of specialists in the conditions of extramural education has been carried out. It has been noted that extramural education is capable to respond successfully, although not fast enough, to: the emergence of new professions and specialties which require massive training of personnel; introduction of new means of professional activity; introduction of new technologies in education; the needs of society in retraining of qualified specialists who became unemployed due to the decline in production in certain sectors of economics.

Key words: *quality of training, extramural education, future specialists.*